

ชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วยวิถีคนชายแดนไทย-ลาว

จารุวรรณ ข้าเพชร*

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งไทย ลาว เวียดนาม มอญ เขมร ชาวเขา ผู้ไทย ฯลฯ ท่ามกลางความหลากหลายประเทศไทยก็ยังไม่ประสบปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ดังประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยอมรับในวันชนัวัฒนธรรมย่อย (subculture) และเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (acculturation) กับชนต่างชาติพันธุ์

ในบรรดาชนกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่หมายถึงคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันมีวิถีชีวิตประเพณีความเป็นอยู่หรือภาษาพูดใกล้เคียงกัน กลุ่มที่มีมากที่สุดในประเทศไทยคือ คนลาว ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและลาวมีมาเนิ่นนาน นับแต่สมัยประวัติศาสตร์เป็นต้นมา อีกทั้งลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ของทั้งสองประเทศที่อยู่แนบชิดติดกัน มีแนวพรมแดนติดต่อกันมากกว่าประเทศอื่นๆ การนำเสนองานเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาครั้งนี้จะนำเสนอในลักษณะการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนริมฝั่งโขงระหว่างคนไทยและคนลาวในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

อาณาเขตของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศได้แก่ประเทศเมียนมา ี ประเทศพม่า เวียดนาม ประเทศกัมพูชา และประเทศลาวทางเหนือจรดใต้โดยประชาชนลาว ในบรรดาประเทศทั้งหลายนั้นนับว่าประเทศไทยมีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศลาวเป็นระยะทางถึง 1,750 กิโลเมตร และเขตจังหวัดอุบลราชธานีมีชายแดนติดต่อกับ 2 ประเทศคือประเทศกัมพูชาและประเทศลาว จากแนวชายแดน ๙28 กิโลเมตรที่จังหวัดอุบลราชธานีติดกับ 2 ประเทศนั้นมีพรมแดนติดกับประเทศลาวถึง 351 กิโลเมตร ทางด้านอำเภอน้ำยืน อำเภอเขมราฐ อำเภอโขงเจียม ถึง

อำเภอคอนสาร (ติดกับแขวงสะหวันนะเขต แขวงลาวเวียงและแขวงจำปาสัก) แนวพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศลาวส่วนใหญ่เป็นลำน้ำโขงที่เปรียบเสมือนแนวพรมแดนธรรมชาติระยะทางยาวและเป็นจุดเชื่อมต่อสายใหญ่ที่ไหลเลี้ยงชีวิตทั้งชาวไทยและลาวที่เรียงรายอยู่ริมแม่น้ำโขงส่วนที่เป็นแผ่นดินเชื่อมติดต่อกันมีไม่มากนัก

คนอีสานหรือคนลาวตามความหมายทางชาติพันธุ์มีวิถีความเป็นอยู่ที่เหมือนกับคนลาวฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทั้งนี้จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ก่อนที่ภาคอีสานจะมาอยู่ในการปกครองของไทย(ประเทศไทยก็มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาเป็นลำดับ ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจที่ตรงกันจะกล่าวถึงภูมิหลังความสัมพัทธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทยและลาวของสิ่งฉบับ 3 ประการ

1. ผู้คนในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นใครมาจากไหน/คนลาวในไทยมาจากไหน
2. ภูมิปัญญาในภาคอีสาน นัยยะความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่าง ไทย-ลาว
3. บทบาทของผู้คนในลุ่มน้ำโขง

1. ผู้คนในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นใครมาจากไหน/คนลาวในไทยมาจากไหน

ปัจจุบันผู้คนในจังหวัดอุบลราชธานีประกอบด้วยคนไทย ลาว เวียดนาม จีน ส่วย เขมร และกลุ่มอื่น ๆ อีกเล็กน้อย ๆ แต่ในอดีตพัฒนาการของจังหวัดอุบลราชธานีรวมทั้งคนในพื้นที่คือคนลาว สืบเนื่องจากอุบลราชธานีมีอาณาเขตติดกับจำปาสัก (แขวงหนึ่งของลาว) อุบลราชธานีและจำปาสักเป็นเมืองที่เมืองน้องมาที่นานกว่าคือเวียงจันทน์ความขัดแย้งทางการเมืองในรัฐจึงจับช้างย่นไปคนงานเมื่อพันกว่าปีแล้วมีกษัตริย์กรมพระองค์หนึ่งได้พาไพร่พลมาสร้างเมืองขึ้นที่

*ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ริมฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงบ้านกระดืบเมืองกลางและ
ชานานนามว่า “นครจำบากนาคศรีบุรี” ต่อมาเมื่อรัฐ
ล้านช้างแยกออกเป็น 2 อาณาจักร ในพ.ศ. 2238 คือ
เวียงจันทน์และหลวงพระบาง โดยจำบากอยู่ในเขตเมือง
เวียงจันทน์ทางทิศตะวันออกนับแต่แก่งหลี่ผิงลงมา
เมื่อเจ้าเมืองเวียงจันทน์ คือ พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช
ขณะนั้นถึงแก่พิราลัย ในพ.ศ. 2237 ได้เกิดเหตุการณ์
วุ่นวายจนกระทั่งพระรูปหนึ่งคือเจ้าราชครูโพนสะเม็กหรือ
ที่ชาวบ้านเรียกว่า “พระครูชื้ออม” ซึ่งเป็นพระที่มีชื่อ
เสียงและมีผู้คนนับถือมาก ได้พาผู้คนอพยพหนีราชภัย
ไปถึงนครจำบากนาคศรีบุรีและนครจำบากนาคศรีบุรีก็
มีอาณาเขตกว้างขวาง ปัจจุบันส่วนหนึ่งคือพื้นที่จังหวัด
อุบลราชธานี

เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ดำเนินเรื่อยมาจนถึง
พ.ศ. 2310 เสนาบดีผู้ใหญ่ของเวียงจันทน์ 2 คน คือ
พระตา และพระวอ เกิดขัดแย้งกับพระเจ้าสิริบุญสาร
จนกระทั่งต้องพาไพร่พลหนีแตกกระเจาย้ายไปอยู่ตามที่ต่าง
ๆ และเกิดการสู้รบจนพระตาตายในทิว พระวอจึงหา
ไพร่พลอพยพมาอาศัยอยู่กับพระเจ้าองค์หลวงเจ้า
ผู้ครองนครจำบาก จนกระทั่งเกิดเหตุขัดแย้งกันอีก
พระวอไปขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระเจ้า
กรุงธนบุรี โดยส่งเครื่องราชบรรณาการไปยังเมือง
นครราชสีมา ฝ่ายพระเจ้าสิริบุญสารยังไม่วางใจเกรงว่า
พระวอที่ไปอาศัยอยู่ที่ดอนมดแดงซึ่งเป็นเกาะกลาง
ลำน้ำมูลแต่ปี พ.ศ. 2314 แล้ว จึงให้พระยาสุโขทัยทัพ
มาตีพระวอใน พ.ศ. 2320 พระวอด้านทานไม่ได้ จึงขอ
กำลังจากทางนครจำบาก แต่เจ้านครจำบากขณะนั้น
คือพระเจ้าองค์หลวงไม่ช่วย บุตรพระวอและพระตา
(เจ้าคำผางและเจ้าพรหม) หนีจากวงล้อมมาแจ้งเรื่องยัง
เมืองนครราชสีมา ความทราบถึงพระเจ้ากรุงธนบุรีก็
ทรงชดเคือง ว่าทำร้ายข้าขอบขัณฑสีมา จึงโปรดให้
เจ้าพระยาจักรีกับเจ้าพระยาสุรสีห์ เป็นแม่ทัพยกไปตี
เวียงจันทน์ใน พ.ศ. 2321 และจับพระเจ้าองค์หลวงไว้
ได้ พระเจ้าองค์หลวงได้กราบทูลความสัจให้พระเจ้า
กรุงธนบุรีทราบ พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดให้กลับคืนไป
ครองนครจำบากตามเดิม ดังนั้นนับแต่นั้นมาไทยจึงมี
สิทธิ์พลเหนือดินแดนฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง

โดยกวาดครองถึง 114 ปี ก่อนที่ดินแดนฝั่งซ้ายจะตก
เป็นของฝรั่งเศส

หัวเมืองลาวก่อน ร.ศ. 112 จึงไม่มีการแบ่งเป็น
ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขงจนกระทั่งฝรั่งเศสเข้า
ยึดดินแดนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเพราะดินแดนที่
เป็นประเทศลาวในปัจจุบันกับภาคอีสานเดิมเคยเป็นอัน
หนึ่งอันเดียวกัน โดยเมืองจำบากซึ่งตั้งอยู่ฝั่งขวาก็มี
อาณาเขตกินมาทางฝั่งซ้ายด้วย กวาทดินแดนฝั่งขวา
ของแม่น้ำโขงซึ่งตั้งอยู่ในเขตวัฒนธรรมล้านช้างถูก
ผนวกเข้ากับสยามทำให้คนลาวที่อาศัยอยู่ในฝั่งขวาของ
แม่น้ำโขงอพยพมาฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงด้วยสาเหตุความขัด
แย้งทางการเมือง เช่น กลุ่มของพระวอ พระตามาดัง
เป็นเมืองต่าง ๆ กระจายทั่วภาคอีสาน โดยเฉพาะหลัง
กบฏเจ้าอนุวงศ์ที่มีการจัดตั้งชุมชนและเมืองใหม่ในฝั่ง
ซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง โดยเฉพาะในพื้นที่รอบ ๆ
เรียกเขาภูพาน ซึ่งเกิดจากกวาดต้อนประชากรมา
จากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และเมืองในฝั่งขวาซึ่งเคยอยู่
ในอาณาเขตของรัฐเวียงจันทน์บริเวณลุ่มแม่น้ำสงคราม

รัฐล้านช้างซึ่งเคยเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็งมา
ก่อนรัฐสุโขทัย และมีความเข้มแข็งใกล้เคียงกับรัฐ
อยุธยาเคยเป็นพันธมิตรกันร่วมต่อสู้กับพม่าในสมัย
อยุธยาตอนกลาง มีอาณาเขตคือประเทศลาวในปัจจุบัน
รวมกับดินแดนในภาคอีสานของไทยแต่ท้ายที่สุดได้ตก
เป็นประเทศวาทของสยามซึ่งสืบต่อจากรัฐอยุธยาใน
สมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วยระยะเวลาอันยาวนานที่
ไทย (สยาม) ได้ปกครองลาวทำให้ได้รับอิทธิพลหรือ
ธรรมเนียมหลายอย่างของลาว อาทิ เช่น ธรรมเนียม
การปกครองแบบอาญาสี่ได้ถูกนำมาใช้ในโครงสร้างการ
ปกครองหัวเมืองอีสานของไทย **ยึดบ้านครองเมืองของผู้
ปกครองหรือประเพณีปฏิบัติ ยึดสิบสองกองสิบสี่**

จากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวมา
จึงกล่าวได้ว่าผู้คนในจังหวัดอุบลราชธานีหรือทั่วทั้งภาค
อีสานคือคนลาวที่อยู่ในพื้นที่และออกลูกออกหลานเพิ่ม
จำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน

2. กบฏผีบุญ

กบฏผีบุญ ขบถผีบุญ กบฏผู้มีบุญ เป็นเหตุการณ์

ทางประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและลาว นับแต่ ค.ศ. 1699 ในสมัยสมเด็จพระเพทราชาได้เกิดกบฏญวณกว้างขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมาโดยผู้นำกบฏคือนายบุญยกกว้างเป็นคนลาว และหลังจากนั้นก็มีการเกิดซ้ำเป็นระยะ ๆ ในภาคอีสานตลอด 300 ปีที่ผ่านมา สาเหตุสำคัญของกบฏเกิดกบฏคือการต่อต้านอำนาจรัฐ ต่อต้านคนไทย รวมทั้งพยายามตัดพื้นฟูนครเวียงจันทน์และป่าคนอีสานไปขึ้นกับเวียงจันทน์ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2537 : 105) ผู้นำกบฏจะมีทั้งคนลาว หรือท้าว โดยการอ้าง **วัฒนธรรมแห่งความเป็นชาติลาว** ร่วมกับพิธีอุปถัมภ์เจ้าชายนครโดยการใช้อิทธิพลทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดเอกลักษณ์ร่วมกัน (Collective Identity)

3. มหาเทพยท้าวขึง ขุนเจือง

มหาเทพยท้าวขึง ขุนเจือง เป็นเรื่องท้าวขึง ขุนเจือง โดยท้าวขึงหรือขุนเจืองเป็นวีรบุรุษของวัฒนธรรมขามพรมแดนเผ่าพันธุ์สองฝั่งโขง เป็นวรรณคดีที่แต่งด้วยอักษรขอมว่า "โคลงสองฝั่งโขง" เกือบ 5,000 บาท โดยขุนเจืองเป็นสัญลักษณ์ของผู้นำทางวัฒนธรรมที่ไม่มีพรมแดนทางเผ่าพันธุ์ ผู้คนไม่รู้จักอุปสรรคใดทั้งนี้เช่น ขาม วงษ์ (มอญ) ลาว (ท้าว) แก้ว (ญวน) ฯลฯ ตั้งแต่แม่น้ำโขงในเขตสิบสองพันนาถึงแม่น้ำโขงในไทยและลงสู่แม่น้ำตา แม่น้ำมดงในภาคเหนือของเวียดนาม (สุจิตต์ วงษ์เทศ 2538 : 17) ตำนารุจีกและเคารพในสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม "ขุนเจือง" ผู้เป็น

เด็กที่หมู่บ้านหิน แขวงเชียงขวาง บำรุง-หลาว
ในหนังสือเรื่องว่า โขงเจือง ท้าวขึง ขุนเจือง ผู้เป็นผู้นำของขุนเจือง
หรือผู้แต่งบทของคนสมัยโบราณ

หญิงขึงและ โขงเจือง ท้าวขึง ขุนเจือง
เป็นผู้นำของวัฒนธรรมขามพรมแดนเผ่าพันธุ์สองฝั่งโขง

ผู้มีพลังความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ผู้คนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี กบฏผู้ญวณและมหาเทพยท้าวขึง ขุนเจือง ส่วนเป็นสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่อธิบายวิถีชีวิตคน ๕ ฝั่งโขง และเชื่อมท้าว ขึงสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีให้แนบแน่นมากยิ่งขึ้น

ชีวิตคนชายแดน

ตลอดคนชายแดนของไทยและลาวมีความแตกต่างกันทั้งทางบกและทางน้ำ แม้ว่าชายแดนจะมีน้อยกว่ามาก และชายแดนที่ดีต่อกัน ลำดับคู่ ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ **ด่านชายแดนช่องเม็ก** อำเภอสิรินธร ส่วนชายแดนต่างน้ำที่ติดต่อกันสำคัญและจะกล่าวถึงคือ **จุดผ่านแดนถาวรบ้านปากแซง** ตำบลพะวงง แขวงบอลิคำไซสปป.ลาว จังหวัดอุบลราชธานี

จุดผ่านแดนถาวรบ้านปากแซง

ด่านพรมแดนไทยลาว ช่องเม็ก เป็นจุดผ่านแดนถาวรจุดหนึ่งในจำนวน 8 จุดผ่านแดนถาวรคองประเทศไทย ด่านช่องเม็กตั้งอยู่ในเขตบ้านพลาอินทร์แปลง ตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร ด่านช่องเม็กได้พัฒนาเป็นแหล่งค้าขายและแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้เยี่ยมชมเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะช่วงวันหยุด สินค้าหลากหลายประเภทในการดำรงชีวิต ทั้งอาหาร เช่น ปลาหมึก หอยแครง ส้ม แอปเปิ้ล ถั่วในโพงกม กาลังวัง ฝรั่ง เต้าหู้จืด รกถอย การเกษตร พืชผัก เนื้อสัตว์ นานาชนิดที่ผู้เข้ามาจากทั่วทุกสารทิศของประเทศไทย ได้นำ ส่งกลับ

ปราจีนบุรี แพร่ เชียงใหม่ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาเดิม อยู่ที่บ้านเกิดพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

บรรยากาศยามเช้าจะมีรถบรรทุกจอดอยู่หน้าด่านจำนวนมากเพื่อรอเวลาด่านเปิดและเคลื่อนย้ายเข้าสู่ลาว พ่อค้าแม่ขายทั้ง 2 ฝ่ายต่างออกมาจัดของเตรียมขายให้กับผู้มาเยือนที่จะมาถึงเมื่อถึงเวลาประมาณ 8 โมงเช้าผู้คนเริ่มเดินทางมาถึง นักท่องเที่ยวที่มาจากในเมืองอุบลและคนลาวที่ข้ามมาซื้อสิ่งของต่างเดินสวนกันไปมาจับจ่ายสิ่งของตามความจำเป็นและความสนใจ คนลาวจะซื้อของกินของใช้ ส่วนคนไทยจะข้ามฝั่งไปยังลาวเพื่อซื้อผ้าหรือสินค้าประเภทหัตถกรรม ร้านขายของหรือ “ขายเครื่อง” ทุกอย่างคนขายจะเป็นลูกจ้างคนลาวที่เข้ามารับจ้างได้รับค่าจ้างเดือนละ 500-700 บาท นอกจากร้านขายเครื่องแล้ว ร้านอีกประเภทหนึ่งที่มีจำนวนมากเช่นกัน คือร้านโทรศัพท์ ร้านโทรศัพท์จะติดป้ายหน้าร้านว่า “บริการโทรทางไกล-ไกล” แต่ความจริงมีกิจการด้านอื่นที่ดำเนินการควบคู่ไปด้วย และจะมีคนลาวมานั่งรออยู่ในร้านจำนวนมาก ลูกค้าร้านของใครก็เป็นลูกค้าประจำของร้านนั้น ความจริงการมานั่งเพ็กรอรับเงินที่ลูกหลานคนลาวข้ามมาทำงานฝั่งไทยจะโอนเงินส่งมาให้ผ่านร้านรับบริการโทรศัพท์ โดยลูกหลานจะส่งคนไปบอกพ่อแม่ที่บ้านให้มารับโทรศัพท์และรอรับเงินที่ลูกจะโอนผ่านร้านรับบริการโทรศัพท์ โดยลูกหลานจะนำสินค้าทางการเกษตรในการดำรงชีวิตมาจำหน่าย ทั้งกบ เขียด หอยโข่งหรือของป่านานาชนิดจะมีจำนวนมากตามแนวชายแดน อีกทั้งคนขายยังมีชาวเงินหรือเวียดนามมาร่วมค้าขายด้วย

นอกจากคนไทยนิยมมาชายแดนช่องเม็กหรือคนลาวจำเป็นต้องมาซื้อสิ่งของไปกินใช้หรือไปขายแล้วจะมีแม่ค้าคนลาวมาซื้อสินค้าและนำไปขายต่ออีกทอดหนึ่งในลาว แต่เพื่อเป็นการหลบหนีภาษี ฉะนั้นแม่ค้าจำเป็นต้องรวมกลุ่มกัน ต่างคนต่างซื้อสินค้าแต่ละประเภทเป็นจำนวนมากแล้วจะนำมากลั่นเพื่อเปลี่ยนการถือครองชั่วคราวให้มีจำนวนสินค้าน้อยลงแต่หลายหลายประเภทดูจะเช่นเดียวกับการซื้อไปใช้เองเพื่อหลบหนีภาษี รวมทั้งมีอาชีพรับล้างแบกสินค้าเดินลัดเลาะไปตามป่าเพื่อหลบเลี่ยงด่านเจ้าหน้าที่ของลาวคล้าย

ด้านชายแดนช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี สินค้าประเภทหัตถกรรมเครื่องจักสานที่คนลาวนำมาข้ามฝั่งไทย พ่อค้าไทยนำไปจำหน่ายต่อให้พี่น้องคนลาวในไทยอีกทอดหนึ่ง

คาราวานมดของบ้านเรา

ชีวิตยามค้าสินของช่องเม็กจะแตกต่างกับกลางวันอย่างมาก ร้านค้าที่เห็นตาขยตื่นในตอนกลางคืนจะปิดเงียบสนิท แต่ร้านอีกประเภทหนึ่งที่ติดไฟสว่างงามสว่างไสวไปทั่วคือร้านขายอาหารประเภทคาราโอเกะจำนวนมาก เมื่อผ่านไปจะมีหญิงสาวชาวลาวยาวมาเชิญชวนให้เข้าไปรับประทานอาหารหรือร้องเพลง โดยมีลีลาท่าเต้นที่ปฏิเสธการเข้าไปใช้บริการได้ยากและห่างจากร้านคาราโอเกะออกไปจะมีโรงแรยไวดนคหกริการ

ชายแดนทางน้ำที่ติดต่อกันสำคัญคือจุดผ่านแดนถาวรบ้านปากแซง ณ วัดปากแซงหรือวัดพระโดตักยลพระสาน กิ่งอำเภอนาดาล จังหวัดอุบลราชธานี วัดปากแซงหรือคนไทย-ลาวรู้จักกันทั่วไปที่วัดพระเจ้าองค์ดีอยู่ทุกปีทางวัดจะกำหนดการจัดงานช่วงวันมหาบูชาหรือเพ็ญเดือน 3 เป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่มาก ในจำนวน 3 งานบุญที่พี่น้องไทย-ลาวจะต้องเข้าร่วม งานบุญวิบูลย์ (วิบูลย์ จำปาสัก ประเทศลาว) และงานบุญพระธาตุพนม (พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอวสานวดีพุทธทวารานานาชาติมีดเวสต์ สหรัฐอเมริกาได้ทบทวนความทรงจำให้ฟังอีกว่าเมื่อถึงเทศกาลงานบุญไหว้พระเจ้าองค์ดีคือ จะมองเห็นลำเรือของพี่น้องทั้งไทย-ลาวข้ามฝั่งไปมาเพื่อนมัสการพระเจ้าใหญ่ถิ่นแหล่งหรือพระเจ้าองค์ดีไม่ขาดสาย ทั้งกลางวันและกลางคืน โดยทางการไทยมีได้เคร่งครัดในเรื่องการตรวจคนเข้าเมืองจึงมีคนลักลอบเข้าออกเกินจำนวนมากในช่วงงานบุญ นอกจากการมาทำบุญที่มีติดต่

กันทั้ง 7 วัน 7 คืนมหาวิทยาลัยโกทอลอช และการมาจับจ่ายซื้อของของพี่น้องลาวเพราะมีร้านค้าขายของจำนวนมากในงานประเพณีประจำปีนี้แล้ว ช่วงงานบุญจะมีคนลาวข้ามฝั่งมาอนค่างที่วัดเก็บจำนวนนกเพื่อร่วมทำบุญ และอีกวัตถุประสงค์หนึ่งคือ คนลาวจะใช้วัดปากแขมเป็นสถานที่นัดพบลูกหลานที่เข้าทำงานกรุงเทพฯ เพราะเมื่อถึงงานประจำปีของวัดปากแขม ลูกหลานจะกลับมาเยี่ยมบ้านซื้อสิ่งของเครื่องใช้มาจากกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมากเพื่อฝากญาติพี่น้องของตนทางฝั่งลาว โดยเฉพาะวันที่ 3 ของการจัดงานจะมีคนจำนวนมากที่สุด และต่างก็เข้าใจตรงกันว่าเป็นวันนัดหมายเพื่อพบปะบุตรหลานของตน บรรยายการตกกระทบปะกันของพ่อแม่ลูกคนลาวที่เข้ามาคอยลูก โดยเฉพาะลูกสาวจะบินภาพแห่งความยินดี ต่างยิ้มแย้มแจ่มใสเบิกบาน และพากันเดินลงไปสู่ตึ๊งและนั่งเรือข้ามฟากกลับไปยังประเทศของตนแล้ว 1-2 วันหลังจากนั้นจะกลับเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ หรือที่อื่นอีกแห่งหนึ่ง

ฉะนั้นนับเป็นคำตอบได้เช่นกันที่ว่าเมื่อหลุดช่วงเทศกาลทำไร่ทำสวนโดยเฉพาะฮอยอูบลาวชาวนามีผู้โดยสารจึงมีจำนวนมาก เพราะต้องรองรับคนลาวที่เข้ามาทำงานในฝั่งไทยส่วนหนึ่ง

ภาพชีวิตของคนชายแดนมิได้มีเฉพาะการติดต่อค้าขายเท่านั้น ฝ่ายสัมพันธ์ที่มีเจตนาเชิงการค้าการเป็น

พี่น้องกันโดยสายเลือด ทั้งคำพูดของพ่อใหญ่ลาวผู้หนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “ข้ามโขมืหาสุกั้นทางการห้ามมิได้ ต้องกินข้ามมิได้” นามสกุลของคนไทยหลายสกุล ยวดี นาคคำ ภาคลลิตตัญตั้งใจ ที่อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงและลึกเข้ามาเมืองอุบลราชธานี จึงว่ามีต้นสกุลทั้งสิ้น

ชาติพันธุ์วรรณนาหรือลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้คนกลุ่มหนึ่ง ล้วนเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ (identity) ของกลุ่มคนทั้งสิ้น ดินแดนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นสังคมที่สืบทอดวัฒนธรรมล้านช้างมานับแต่ปลายศตวรรษที่ 19 และต้นพุทธศตวรรษที่ 20 แต่ลักษณะเฉพาะของดินแดนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงเช่นเดียวกับในภาคอีสาน คือลาวมาเป็นอิทธิพลจากศูนย์กลางและมีความสัมพันธ์กับศูนย์กลางอย่างกลมกลืน (เจ้าสุวรรณ พิเศษและคณะ: 2546 : 48) ต่อมาเมื่อดินแดนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขงถูกแยกออกเป็นสองประเทศหลังจากแบ่งแยกอาณาเขตทางการเมืองของรัฐสมัยใหม่ทำให้คนลาวที่อาศัยอยู่ในฝั่งขวาของแม่น้ำโขงกลายเป็นประชาชนไทยที่มีลักษณะทวิลักษณ์ (double ethnic identity) คือมีส่วนทางชาติพันธุ์ที่เป็นลาวทับซ้อนกับส่วนความเป็นไทย โดยเป็นสังคมที่สืบทอดวัฒนธรรมล้านช้าง ฉะนั้นการได้พบภาพชีวิตที่เปลี่ยนไป ของยอติริมสองฝั่งแม่น้ำโขงที่ภาพชีวิตของคนลาว วัฒนธรรมเดียวกัน

บรรณานุกรม

- เจ้าสุวรรณ พิเศษและคณะ: 2546. วัฒนธรรมสัมพันธ์ชายแดนไทย-ลาว เอกสารจัดสำเนา งานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ: 2543.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2537. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). 2538. ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง วีรบุรุษสองฝั่งโขง สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร.